

Cu hartă
inclusă!

Unde se află Marele Zid?

de
Patrick Brennan Demuth

PATRICIA BRENNAN DEMUTH

Unde se află Marele Zid?

ILUSTRAȚII DE JERRY HOARE

Traducere din engleză de

Camelia Ghioc

Pandora M

2017

Where is the Great Wall?

Patricia Brennan Demuth

Ilustrații: Jerry Hoare

Ilustrație copertă: David Groff

Text copyright © 2015 by Patricia Brennan

Illustrations copyright © 2015 by Penguin Random House LLC

All rights reserved including the right of reproduction in whole or in part in any form.

This edition published by arrangement with Penguin Workshop, an imprint of Penguin Young Readers Group, a division of Penguin Random House LLC.

Who HQ™ and all related logos are trademarks owned by
Penguin Random House LLC.

Copyright © Pandora Publishing, 2017
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
W: pandoram.ro

Pandora M face parte din Grupul Editorial Trei

ISBN ePUB: 978-606-978-096-1

ISBN PDF: 978-606-978-097-8

ISBN Print: 978-606-978-078-7

Editori: Magdalena Mărculescu, Silviu Dragomir, Vasile Dem. Zamfirescu

Fondator: Ion Mărculescu, 1994

Redactor: Domnica Drumea

Director producție: Cristian Claudiu Coban

DTP: Mihaela Gavriloiu

Corectură: Roxana Nacu, Maria Mușuroiu

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright și este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau

temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsește penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

Lui Joseph Brennan — inimă mare,
suflet profund — PBD

Unde se află Marele Zid?

Cu mai mult de două mii de ani în urmă, împăratul Chinei a poruncit muncitorilor să înceapă să construiască un zid. Unul cum nu se mai găsea pe pământ — nici atunci, nici acum. Și-a primit numele pe bună dreptate: Marele Zid. E cea mai mare structură pe care-au construit-o vreodată oamenii

Lungimea lui exactă e imposibil de cunoscut. Asta pentru că Marele Zid nu a fost construit tot o dată. E alcătuit dintr-o serie de ziduri începută în timpuri străvechi și înălțată pe parcursul a două mii de ani. Împărații care au urmat au clădit porțiuni noi și le-au legat de cele vechi. Unele au căzut în ruină și s-au surpat. Dar ultimul Mare Zid, construit aproximativ între anii 1400 și 1600, încă e în picioare. Se întinde într-o linie continuă pe mai mult de șase mii patru sute de kilometri de-a lungul graniței de nord a Chinei. Dacă ar fi așezat în America de Nord, zidul principal s-ar întinde din vârful peninsulei Florida până la Polul Nord.

Mai există și ziduri colaterale, care pătrund în inima Chinei ca să protejeze și să împrejmuiască locuri importante. În total, estimările legate de lungimea Marelui Zid variază de la aproximativ zece mii de kilometri la peste șaisprezece mii de kilometri. În orice caz, e imens!

Mulți compară Marele Zid cu un dragon, care în China e simbolul puterii și al forței. Capătul lui începe în Oceanul Pacific, la vreo douăzeci de metri de coasta de est a Chinei. Apoi șerpuiește prin ținut, ocolind râuri, traversând pășuni și câmpii, cățărându-se pe munți înalți și repezindu-se-n jos peste stânci abrupte. În cele din urmă, se termină în deșertul aspru, uscat, din capătul de vest al Chinei.

Această uluitoare realizare a ingineriei a fost construită *manual*! Nu existau utilaje sau unelte electrice care să-i ajute pe constructori — nu erau motostivuitoare, tractoare, foreze sau malaxoare pentru ciment. Doar mâini omenești care foloseau unelte făcute din piatră, fier și lemn. Zidul a ajuns să ceară un cumplit tribut în vieți umane. Se estimează că un milion de chinezi au murit în timpul construcției lui.

Astăzi, Marele Zid impresionează vizitatori din toată lumea. Povestea Chinei înseși e spusă de cărămidile, pământul și piatra care-l alcătuiesc.

CAPITOLUL 1

DE CE ZIDURI?

Se spune despre China că e un ținut al zidurilor înconjurate de ziduri care, la rândul lor, sunt înconjurate de alte ziduri. Vechii chinezi voiau ceva masiv și rezistent care să țină la distanță inamicii. Așa că au construit ziduri în jurul caselor, templelor și orașelor lor. Construcția de ziduri e la fel de veche ca însăși China. Aproape.

Cu mult înainte să fie înălțat primul zid, China era un ținut al nomazilor. Primii oameni de acolo străbăteau întinderile și trăiau din vânat. Apoi, cam acum șase mii de ani, chinezii au început să cultive pământul. Au construit case, au domesticit animale și au plantat recolte. Pământurile lor erau perfecte pentru agricultură. Câmpiile lor aveau sol foarte bogat. Ploua din belșug. Și trei fluvii uriașe — Wei, Yangtze și Huang He — fereau câmpiile de inundații.

Cultivatul pământului a dus la un mod de viață așezat. Tații lucrau toată viața aceeași bucată de pământ și apoi o lăsau fiilor lor. Aceeași rutină era urmată an după an. Țăranii plantau primăvara și lucrau pământul vara. Toamna, depozitau cantități imense de grâne, ca să îi țină toată iarna geroasă.

Îndestulați și în siguranță, chinezii au prosperat. Cultura lor a devenit extrem de avansată — cu mult înaintea altor țări. În China s-a dezvoltat o limbă scrisă încă din 2200 î.H. Învățații au început să scrie istoria Chinei pe suluri de bambus și în piatră, în timp ce alte popoare încă se bazau pe istorisirea orală.

FAIMOASELE INVENȚII ALE CHINEI

ÎNTREAGA LUME A BENEFICIAT DE DESCOPERIRILE CHINEZILOR. IATĂ CÂTEVA DINTRE LUCRURILE INVENTATE PENTRU PRIMA DATĂ DE CHINA.

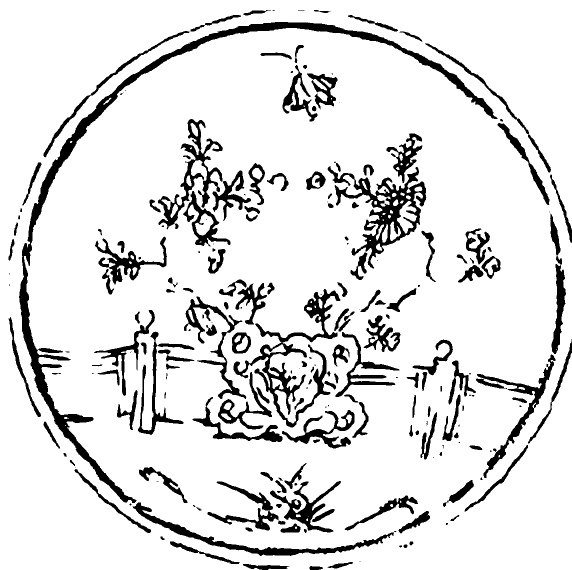
MĂTASEA

CHINEZII AU GĂSIT O MODALITATE DE A FABRICA O ȚESĂTURĂ MOALE, DELICATĂ, DIN RECOLTAREA FIRULUI PRODUS DE VIERMII DE MĂTASE. CELE MAI

VECHI MĂTĂSURI CHINEZEȘTI DATEAZĂ DIN URMĂ CU PATRU MII DE ANI.

PORȚELANUL

PE LA 1500 Î.H., CHINEZII PRODUCEAU VERSIUNI TIMPURII DE PORȚELAN — UN TIP SPECIAL DE VASE DIN LUT FABRICATE PRIN ÎNCĂLZIREA UNUI ANUMIT FEL DE LUT PÂNĂ LA TEMPERATURI FOARTE RIDICATE. RECIPIENTELE, FARFURIILE ȘI CEȘTILE DIN PORȚELAN AU DEVENIT O FORMĂ DE ARTĂ ÎN CHINA. CU TIMPUL, PORȚELANULUI I S-A SPUS ÎN LIMBA ENGLEZĂ "CHINA", ÎN ONOAREA ȚĂRII CARE L-A INVENTAT.

FURNALUL

ÎN JURUL ANULUI 500 Î.H., LUCRĂTORII ÎN METAL DIN CHINA AU INVENTAT O MODALITATE DE A TOPI FIERUL. FURNALELE LOR ATINGEAU TEMPERATURI DE 1000 DE GRADE CELSIUS. EUROPENII AU DESCOPERIT CUM SĂ FOLOSEASCĂ METODELE DE PRELUCRARE A METALULUI LA TEMPERATURI ÎNALTE ABIA ÎN EVUL MEDIU.

HÂRTIA

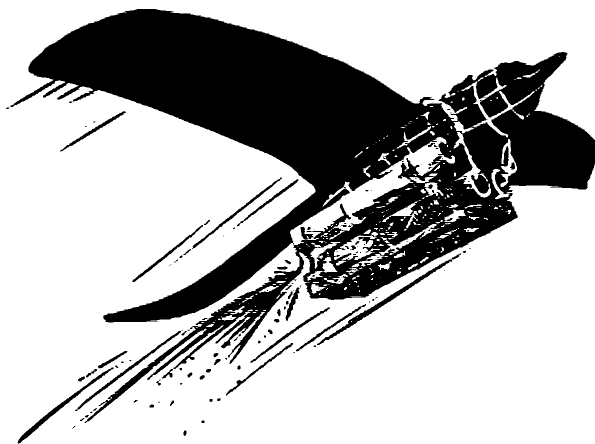
PRIMA HÂRTIE A FOST MANUFACTURATĂ ÎN CHINA ÎN JURUL ANULUI 105 D.H. DIN NĂVOD UZAT, COAJĂ DE BAMBUS ȘI CÂRPE.

TIPARNIȚA

ÎN JURUL ANULUI 600 D.H., CHINEZII TIPĂREAU CĂRȚI CU AJUTORUL UNOR CUBURI DIN LEMN ÎN CARE ERAU SCULPTATE LITERELE. PRIN ANUL 800 D.H., AU INVENTAT TIPARNIȚA CU LITERE CARE SE MIȘCĂ ÎN FORMĂ. ASTA SE ÎNTÂMPLA CU SUTE DE ANI ÎNAINTE CA GUTENBERG SĂ INVENTEZE TIPARUL ÎN EUROPA, ÎN 1453.

PRAFUL DE PUȘCĂ ȘI ARTIFICIILE

CHIMIȘTII CHINEZI AU INVENTAT PRAFUL DE PUȘCĂ ÎN ANUL 800 D.H. NU DUPĂ MULTĂ VREME, L-AU FOLOSIT CA SĂ FABRICE BOMBE, RACHETE ȘI ARTIFICII.

Artiștii creau picturi splendide. Meșterii făceau statui și recipiente din bronz lustruit. Înțelepți precum Confucius își scriau învățăturile, iar femeile țesau pânză moale de mătase. Cu timpul, meșteșugurile chinezești aveau să fie la mare preț în toată lumea.

Viața decurgea lin în China antică — *cu excepția* atacurilor inamice de la nord. Triburi călare străbăteau imensele întinderi de pășune din nordul Chinei, numite stepe. Erau războinici de temut. Chinezii aveau un singur nume pentru aceste

triburi: barbarii

Cu toate că barbarii se învecinau cu chinezii, erau cum nu se putea mai diferiți. Locuiau în corturi rotunde numite iurte. În loc de mătăsuri, purtau piei de animale. Nomazii, care nu știau nici să scrie, nici să citească, beau lapte de cal și mâncau brânză, obiceiuri privite de chinezi cu dispreț.

Pământul stepei era mult prea uscat pentru a fi cultivat. Așa că nomazii vânau animalele sălbatice care pășteau iarba stepei. De asemenea, creșteau turme uriașe de capre și oi. Când iarba se rărea într-un loc, își strâneau puținul avut și se mutau în alt loc.

Cel mai important ajutor al întregului mod de viață nomad era calul. De fapt, nomazii au fost primii oameni din lume care au domesticit cai. Copiii stepei urcau în șa aproape de îndată ce învățau să meargă.

STEPSA

STEPSĂ ÎNSEAMNĂ ORICE CÂMPIE USCATĂ, ACOPERITĂ CU IARBĂ. STEPSA CARE SE ÎNTINDE PESTE EUROPA ȘI ASIA — DIN UNGARIA PÂNĂ ÎN CHINA — E AȘA DE CUNOSCUȚĂ, ÎNCÂT I SE SPUNE DESEORI STEPSA, CU S MARE. STEPSA E CEA MAI VASTĂ CÂMPIE DIN LUME. SE ÎNTINDE PE APROAPE O CINCIME DIN CIRCUMFERINȚA PLANETEI. ÎN VREMEA CHINEI ANTICE, STEPSA ERA ÎN MARE PARTE LA NORDUL CHINEI. ÎNCEPÂND CU SECOLUL AL XV-LEA, SE ÎNTINDE ȘI ÎN CHINA PROPRIU-ZISĂ.

SIBERIA

Nomazii îi priveau cu invidie pe vecinii lor bogați de la sud. China avea din belșug cereale și metal — lucruri care nu existau în stepă. Chinezii refuzau să facă negoț cu barbarii. Așa că, în schimb, nomazii furau ce le trebuia. Toamna, când recoltatul era în toi, războinici înarmați cu arcuri și săgeți dădeau năvală în China. Uneori raidurile de jaf erau făcute de mici grupuri armate. Alteori erau doar câțiva călăreți flămânzi.

Atuul lor erau atacurile-fulger. Călăreții dădeau iama în sate și ferme trăgând cu arcul cu o precizie mortală din șaua cailor care goneau cu toată viteza. Înșfăcau tot ce prindeau, apoi, într-o clipă, dispăreau înapoi în stepă. Lăsau în urmă sate în ruine și nenumărați morți.

Cum se puteau apăra chinezii? Era imposibil să-i cucerească pe nomazi. Erau prea multe triburi mici, risipite prin toată stepa și mereu în mișcare. Chinezii au

ajuns la o concluzie simplă: aveau să construiască ziduri.

Capitolul 2

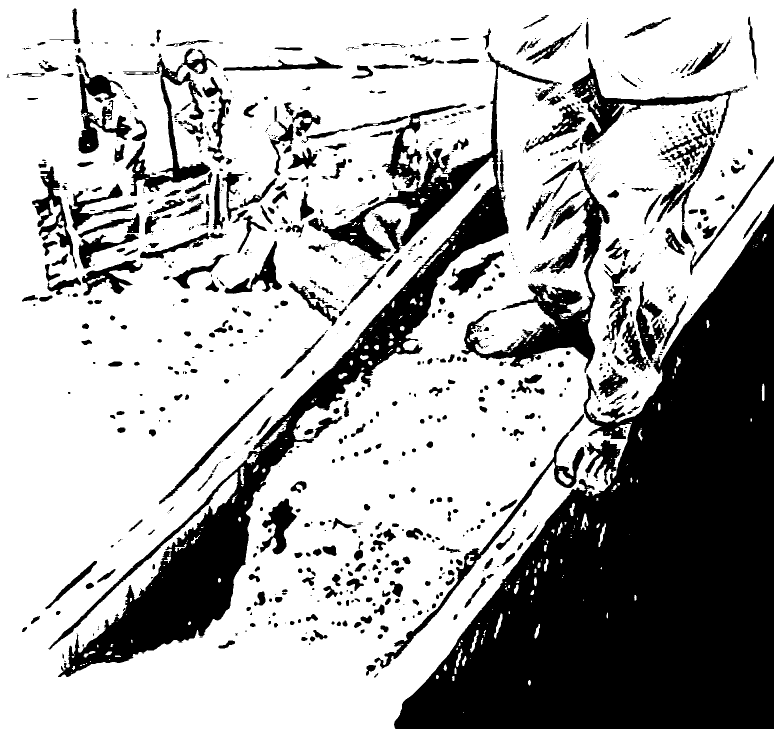
Zidurile devin tot mai mari

Primele ziduri din China antică au fost construite în jurul anului 4000 î.H. Familiile le-au construit în jurul caselor și hambarelor lor. De asemenea, zidurile le apărau și templele. Cu timpul, orașele Chinei au devenit tot mai mari și au ridicat și ele ziduri. De fapt, cuvântul chinezesc pentru *oraș* înseamnă „zid“.

Zidurile cetăților închideau un sat întreg într-un pătrat imens. Partea de sus a zidurilor era suficient de lată încât soldații să poată sta de pază pe ea. În laturile

opuse ale zidului erau construite porți grele din lemn. Soldații le păzeau în timpul zilei, lăsând locuitorii să intre și să iasă. Dar noaptea, porțile erau închise și încuiate.

Chinezii și-au făcut zidurile din pământ. Mormane imense de pământ. Cum puteau rezista zidurile de pământ sub ploi și vânt? Secretul consta în așezarea pământului în straturi subțiri. Fiecare strat era bătătorit cu forță până se făcea tare

ca piatra, înainte să fie adăugat următorul strat. Chinezii bătăteau pământul cu picioarele sau cu unelte simple, din piatră. Acest mod de a compacta pământul cu ajutorul presiunii puternice îndepărta toate pungile de aer și astfel zidul nu se scufunda în timp. Metoda funcționa așa de bine, încât chinezii au folosit-o în următorii șase mii de ani!

În secolul al V-lea î.H., orașele Chinei au început să se unească pentru a forma state. Fiecare stat era ca un mic regat, care se întindea pe sute de kilometri

pătrați. Fiecare din ele era condus de un rege sau un comandant suprem. Fiecare stat avea resurse diferite. Unul controla mine bogate în fier, altul în jad. Alte state aveau păduri de bambus, câmpuri fertile sau kilometri de crescătorii de orez. Cu timpul, statele au început să se lupte pentru controlul acestor resurse. Fiecare rege voia să pună stăpânire pe resursele altora.

Ca să-și apere granițele, regii au început să construiască ziduri mai lungi ca niciodată. Cele mai mari ziduri de cetate ajunseseră la o lungime de peste 30 de kilometri. Dar zidurile statelor se întindeau pe mai bine de 1 200 de kilometri lungime.

În China venise Epoca Fierului, așa că zidurile erau un pic mai ușor de construit. Lopețile de fier și topoarele ascuțite au înlocuit uneltele din lemn și piatră. Însă în interiorul zidurilor nu era nimic nou. Erau umplute tot cu pământ compactat.

STATELE RĂZBOINICE DIN CHINA

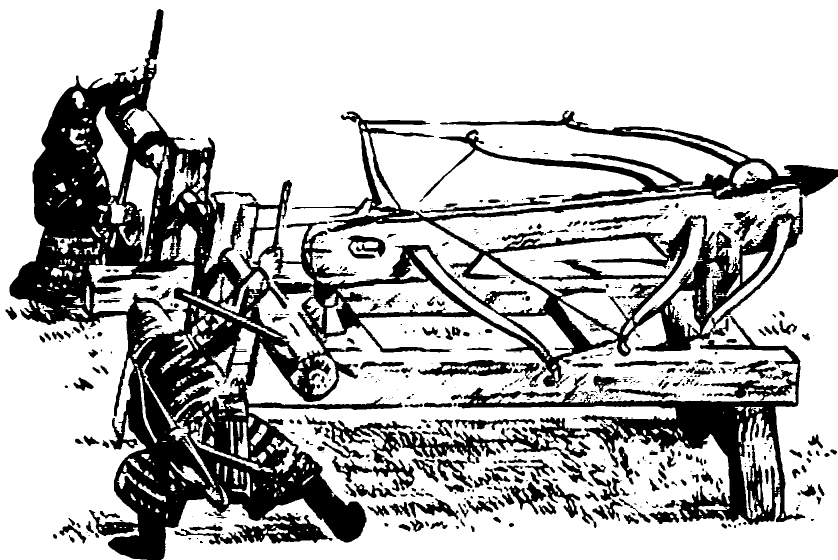
Luptele între state au atins apogeul între 475 î.H. și 221 î.H. Acești ani au fost plini de atâta violență, încât sunt cunoscuți ca Perioada Statelor Războinice. Armate de zeci de mii de soldați s-au încleștat în luptă pe câmpuri de bătălie de pe tot cuprinsul teritoriului. Barbarii nu mai erau principalul inamic. Acum, China se lupta cu sine însăși.

Primele bătălii dintre state au durat doar câteva zile. Dar mai târziu, armatele se înfruntau săptămâni și luni în șir. Era război în toată regula.

Armata uriașă, formată din sute de mii de soldați, s-au ciocnit pe câmpuri de luptă în tot ținutul. Planurile de bătălie însemnau atacuri pe toate fronturile. Soldați

infanteriști înfingeau țepe de cinci metri și jumătate și spintecau cu pumnale prinse în vârful unor prăjini. Războinici călare învârteau săbii și azvârleau sulite. Arcași trăgeau de pe platformele carelor aflate în plin atac. Țintași trăgeau săgeată după săgeată cu arbalette fixate pe suporti.

În anul 246 î.H., un adolescent pe nume Zheng a urcat pe tronul unui stat numit Qin (pronunțat *Chin*). La acea vreme, mai rămăseseră doar șapte state. Zheng și-a propus să le cucerească pe celelalte șase. Următorii douăzeci și cinci de ani a fost încontinuu în război. Într-un stat, armatele lui au capturat zece mii de prizonieri și apoi i-au omorât pe toți.

QIN SHI
HUANGDI

Unul câte unul, statele au căzut în fața forței militare a lui Zheng. În cele din

urmă, în anul 221 î.H., Zheng l-a zdrobit pe ultimul. Acest bărbat nemilos nu mai era doar regele din Qin. Era conducătorul suprem al Chinei.

Imediat și-a luat numele de Qin Shi Huangdi (pronunțat *Chín Shí Huáng-dì*), adică „primul împărat al Chinei“. Qin se mai scrie în chineză și *ch'in*. Deci Qin continuă să existe și în ziua de azi în numele nației pe care-a unificat-o: China.

CAPITOLUL 3

UN CONDUCĂTOR NEMILOS

Primul Împărat al Chinei era un om al extremelor. În calitate de conducător, era genial. Multe dintre reformele sale s-au păstrat până în zilele noastre. Ca șef de stat, era un tiran — crud și necruțător.

Qin voia să șteargă cu buretele trecutul Chinei. A ordonat să fie dărâmate zidurile statelor. Regii și comandanții militari au fost deposezați de pământuri și arme. S-au construit noi drumuri și canale ca să unească regiuni îndepărtate ale imperiului.

Secole în șir, statele dăduseră legi diferite, vorbiseră limbi diferite și plătiseră pentru produse cu monede diferite. Acum, Primul Împărat a poruncit ca toți supușii lui să facă lucrurile într-un singur fel — în felul *lui*.

Din acel moment, în ținut avea să existe o singură limbă scrisă. Noi monede le-au înlocuit pe cele vechi. Negustorii trebuiau să folosească un set unic de greutate și măsuri. Ba chiar, împăratul a dat ordin ca, pentru a ușura călătoria pe drumurile imperiului, carele să fie toate de aceeași lățime.

Dar cel mai important, a creat un nou mod de a guverna vastul său imperiu. Întins pe mai bine de cinci milioane de kilometri pătrați, era de departe cel mai mare imperiu din lume. Cum putea Primul Împărat să organizeze toate milioanele de oameni care trăiau în ținutul său? A avut o idee genială: a creat primul guvern centralizat din lume. La nivelul de jos erau conducătorii satelor, apoi urmau conducătorii orașelor, apoi ai regiunilor și așa mai departe. Fiecare rang raporta celui de deasupra lui. Deasupra tuturor era împăratul. Guvernul împăratului, cu ramificațiile lui în tot ținutul, a transformat un grup de state războinice într-un imperiu care funcționa ca pe roate.

DIMENSIUNEA CHINEI

GRANIȚELE CHINEI S-AU MUTAT DE-A LUNGUL MILENIILOR. CÂND PRIMUL ÎMPĂRAT A UNIT ȚARA, CHINA SE ÎNTINDEA PE APROAPE DOUĂ MILIOANE ȘASE SUTE DE KILOMETRI PĂTRAȚI, DE LA OCEANUL PACIFIC LA DEȘERTUL GOBI. CHIAR ȘI AȘA, AVEA CAM O TREIME DIN MĂRIMEA CHINEI DE AZI. ÎN ZILELE NOASTRE, CHINA ARE PESTE NOUĂ MILIOANE DE KILOMETRI PĂTRAȚI, CEEA CE O FACE A PATRA ȚARĂ DIN LUME CA MĂRIME. CU PESTE UN MILIARD DE LOCUITORI, CHINA ARE CEA MAI NUMEROASĂ POPULAȚIE DIN LUME.

CHINA DE AZI

Ca să mențină controlul, împăratul Qin a înăbușit orice urmă de gândire liberă. În China, învățații, clasa educată, fuseseră întotdeauna la mare cinste. Regii le cereau deseori sfatul. Nu și Primul Împăratul Învățații însemnau o amenințare la adresa puterii lui. Qin a adunat 460 de intelectuali de primă mână și i-a îngropat de vii. Apoi a ordonat soldaților să caute toate cărțile din imperiu și să le ardă pe ruguri publice. Au fost cruțate doar cărțile despre medicină și agricultură. Învățații au

încercat să-și salveze cărțile îngropându-le sau învățându-le pe dinafară. Dacă erau prinși, erau omorâți pe loc.

Împăratul controla cu mână de fier și viața de zi cu zi. Cetățenii aveau nevoie de aprobări pentru orice călătorie. Nimeni nu îndrăzne să încalce poruncile imperiale. Riscoau să-și piardă o mână sau un picior, să fie însemnați cu fierul roșu sau — mai rău — să fie decapitați.

Frica de împărat s-a împrăștiat ca o epidemie în toată China. Se spunea despre el: „Are ochi de vultur, nas de copoi de vânătoare, voce de șacal și inimă de lup“.

Un singur lucru scăpa de sub controlul împăratului: atacurile barbarilor. Nomazi înarmați încă mai dădeau iama cu regularitate din nord pe pământul Chinei. Trebuiau opriți. Dar cum? Împăratul Qin a ales o soluție străveche: avea să ridice un zid — un zid cum nu se mai văzuse. Acesta avea să măsoare peste 4 800 de kilometri de-a lungul graniței de nord!

Primul Împărat era pe cale să construiască primul Mare Zid Chinezesc.

CONFUCIUS

CONFUCIUS (551–479 î.H.) A FOST UN PROFESOR CHINEZ CARE-A AVUT O INFLUENȚĂ ENORMĂ ASUPRA POPORULUI SĂU. SECOLE ÎN ȘIR, BĂRBAȚII CARE VOIAU SĂ OCUPE O POZIȚIE GUVERNAMENTALĂ TREBUIAU SĂ DEA EXAMEN DIN ÎNVĂȚĂTURILE LUI. CONFUCIUS SPUNEA CĂ OAMENII SUNT ÎN ESENȚĂ BUNI, IAR CONDUCĂTORII AR TREBUI SĂ FIE BLÂNZI ȘI DREPTI. UNA DINTRE ÎNVĂȚĂTURILE LUI A FOST PRIMA VERSIUNE A REGULII DE AUR: ”CE ȚIE NU-ȚI PLACE, ALTUIA NU-I FACE“. CONFUCIUS PUNEA ACCENT PE IMPORTANȚA COMPORTAMENTULUI CORECT — ATÂT LA NIVEL PERSONAL,

CÂT ȘI LA NIVEL GUVERNAMENTAL. LOIALITATEA FAȚĂ DE FAMILIE ERA ȘI EA LA MARE PREȚ. DATORITĂ LUI CONFUCIUS, FIECARE CASĂ DE CHINEZ AVEA UN ALTAR DEDICAT STRĂMOȘILOR.

Capitolul 4

E ridicat primul Mare Zid

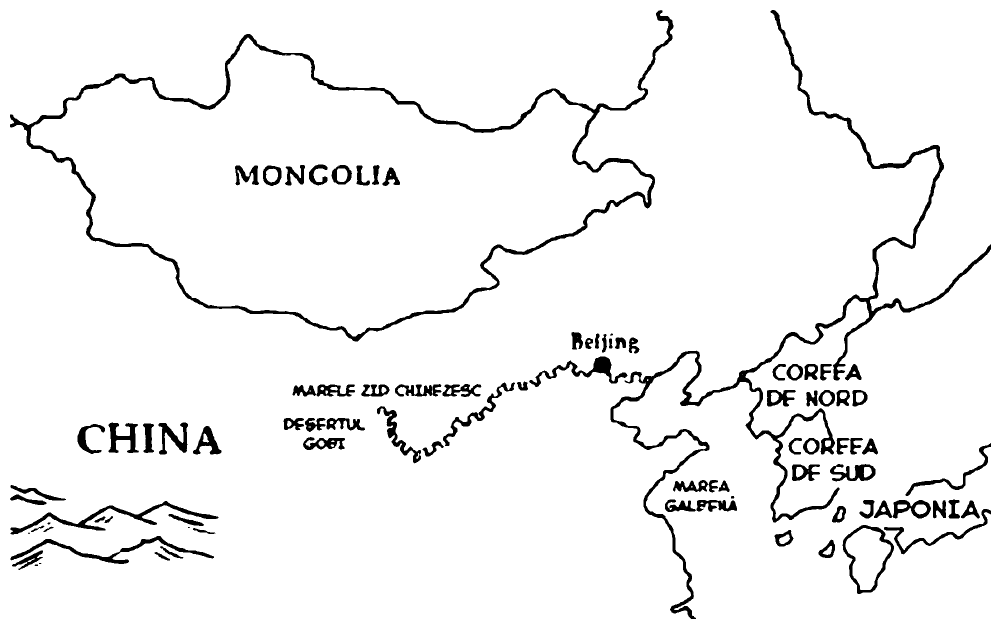
Cine avea să construiască zidul enorm al împăratului? Aproape toți bărbații chinezi capabili să meargă și să sapel

Împăratul a poruncit câtorva sute de mii de supuși să muncească. Țăranii au fost forțați să-și părăsească fermele. Învățaților, care nu ridicaseră niciodată ceva

mai greu decât un document, li s-au pus în mână lopeți. Chiar și pușcăriașii au fost scoși din închisori și duși la zid cu lanțuri în jurul gâturilor. Nimeni nu s-a dus de bunăvoie. Nimeni n-a fost plătit. Toți erau sclavii imperiului.

Inginerii și arhitecții imperiali au creat un plan îndrăzneț și dificil. Marele Zid începea din est, de la Marea Galbenă, și se întindea pe aproape cinci mii de kilometri de-a lungul graniței de la nord — până tocmai în Deșertul Gobi. Cuvântul *zid* nu descrie nici pe departe tot ce presupunea construcția aceea. Avea și turnuri de cărămidă și avanposturi — cu miile Cu acelea a început construcția.

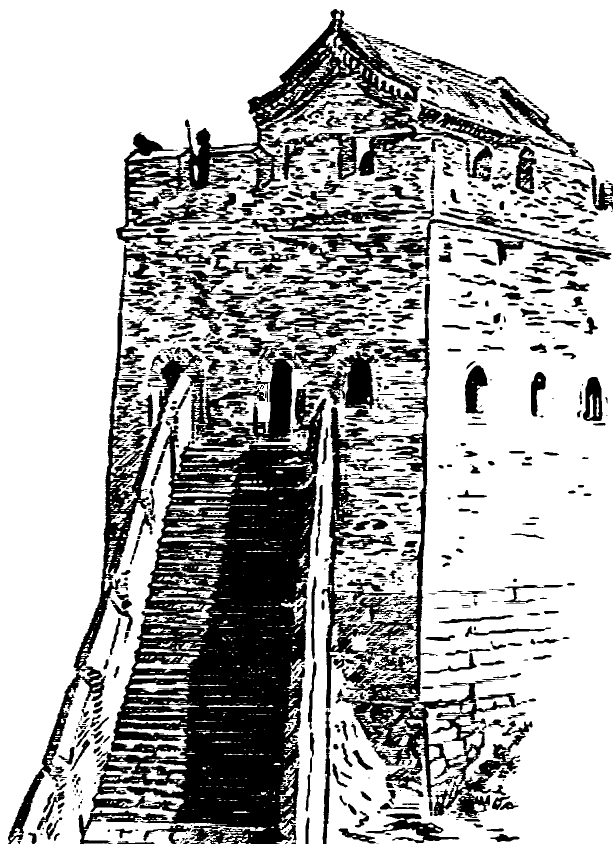

Turnurile trebuiau înălțate din lemn și cărămidă. Pentru a face cărămizile,

muncitorii turnau lut în tipare din lemn, apoi le coceau la soare. Bazele turnurilor aveau aproape patru metri pătrați, dar vârfurile aveau doar vreo trei metri pătrați. Zidurile turnurilor erau înclinate spre interior, ca să le facă mai stabile.

Construite pe trei niveluri, turnurile aveau un rol foarte important pentru armată. Înăuntru erau depozitate arme și locuiau soldați. Acoperișurile erau atât posturi de strajă, cât și locuri de unde soldații puteau să lupte.

În timpul bătăliilor, soldații trăgeau săgeți prin caneluri construite în parapete (ziduri joase) ridicate de jur împrejur pe acoperiș.

Turnurile mai erau folosite și pentru trimiterea de mesaje. Cum? Cu ajutorul semnalelor de fum! Când erau zăriți barbarii, soldații fugeau să aprindă focuri în vetre construite pe acoperiș. Fumul care se urca la cer însemna *Către toți soldații! Veniți imediat!* Cu ajutorul unui cod special, alte turnuri erau anunțate care era dimensiunea armatelor inamice. O coloană de fum însemna că se apropiau o sută de soldați. Cinci coloane însemna *Atenție! Suntem atacați de o sută de mii de soldați inamici!*

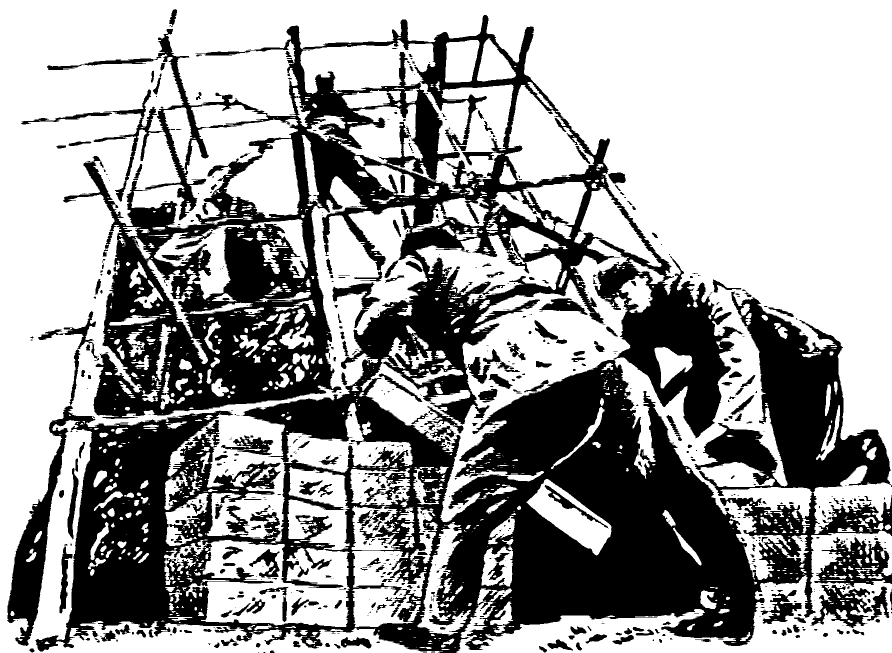
Când un turn vedea semnalul, aprindea și acela un foc ca să transmită mai departe mesajul. Marele Zid era un lung sistem de alarmă. Iar soldații alergau pe jos sau pe cai către câmpul de luptă.

Turnurile erau întotdeauna la o distanță de două aruncături de săgeată unul de altul. În felul acesta, inamicul era întotdeauna în bătaia săgeților unuia dintre turnuri.

Avanposturile erau forturi construite pe partea Marelui Zid aflată spre inamic.

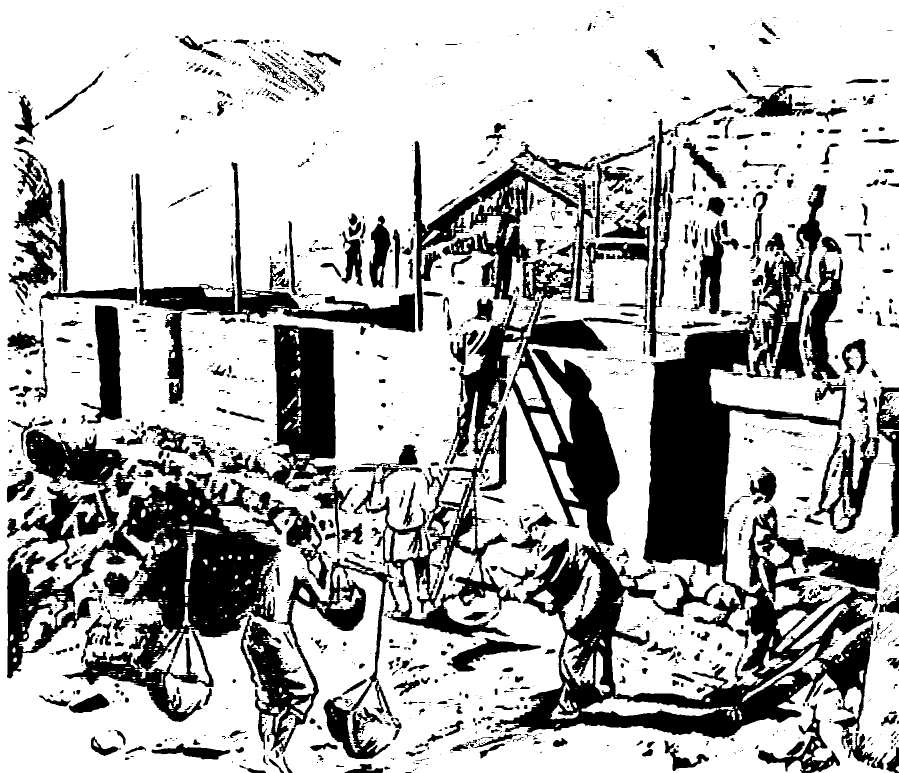
Soldații care locuiau acolo formau prima linie de apărare a Chinei. Ieșeau în întâmpinarea dușmanului înainte să ajungă la locul bătăliei restul armatei chineze.

Când muncitorii au terminat de construit turnurile și avanposturile, s-au apucat de zidul propriu-zis. Primele echipe construiau un cadru din bambus. Era la fel de înalt și de lat ca zidul din schițe.

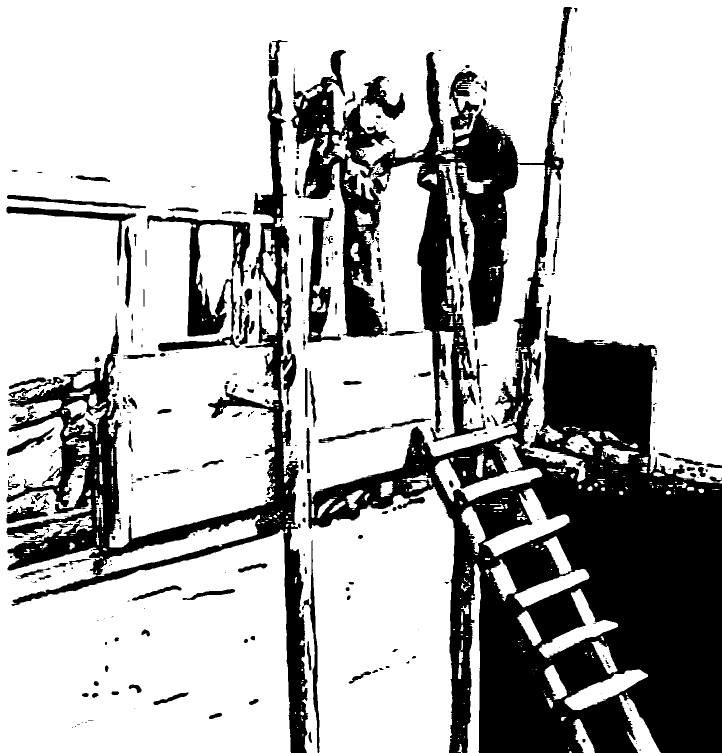
În apropiere, echipele de aprovizionare săpau ca să scoată tone de pământ, pe care-l cărau la zid în coșuri împletite purtate pe umeri. După ce urcau pe scări

până în vârful cadrului din lemn, aruncau pământul înăuntru.

Din acel moment, intrau în scenă echipele cadrului de bambus, care nivelau și bățătoreau pământul în straturi de maximum cincisprezece centimetri grosime. Treptat, strat cu strat, Marele Zid se înălța. Când pământul compactat umplea, în sfârșit, forma până sus, muncitorii scoteau cadrul de bambus și-l mutau mai

încolo, către următoarea porțiune planificată de zid — și procesul începea din nou.

Mormanele de umplură formau o barieră puternică, solidă. Când o secțiune a zidului era gata, muncitorii acopereau culmea cu dale din piatră. Zidul era destul de lat încât cinci călăreți să poată galopa pe el unul lângă altul. Cu alte cuvinte, creasta Marelui Zid devenea un drum pavat cu piatră!

CAPITOLUL 5

DECĂDEREA

Lucrătorii la Marele Zid erau tratați ca niște sclavi. Era posibil să evadeze? Nul. Împăratul a trimis trei sute de mii de soldați să păzească muncitorii. Ordinele lor: *Împiedicați evadările. Aveți grijă să muncească din greu. La nevoie, folosiți forța.* Soldații se asigurau că echipele trudeau din zori până la apus. Vara, asta însemna zile de muncă de șaisprezece ore, într-o căldură sufocantă. Iarna, temperatura scădea deseori sub zero grade. Și cu toate astea, munca nu se oprea niciodată.

Muncitorii nu erau aproape deloc protejați de vreme. Erau îmbrăcați în hainele pe care le aveau pe ei când fuseseră aduși cu forța, iar acestea s-au transformat rapid în zdrențe. Noaptea dormeau în corturi pline de oameni sau afară, pe pământ. De mâncare primeau castroane cu orez și varză fiartă. Dacă proviziile nu reușeau să ajungă la ei, muncitorii flămânzeau zile în șir.

Bolile, vremea aspră și epuizarea și-au spus cuvântul. Se crede că șapte sute de mii de bărbați au murit în timpul construcției primului Mare Zid. Muncitorilor nu li s-a dat timp să îngroape morții. Aceștia zăceau unde căzuseră. Zidul a devenit

cunoscut drept „cel mai lung cimitir de pe pământ“.

Primul Împărat nu pune mare preț pe viața oamenilor. Cu toate astea, moartea era singurul lucru care-l speria. Ani de zile a căutat o licoare magică ce l-ar fi făcut nemuritor. Bineînțeles, n-a găsit-o niciodată. Așa că a poruncit ca șapte sute de mii de muncitori să-i construiască un mormânt măreț în care să-i fie depus trupul și unde urma să se bucure de o viață de apoi fericită. (Împăratul i-a îngropat de vii pe muncitori când și-au terminat treaba, ca să nu poată spune nimănui unde era mormântul.)

Imensul mormânt subteran se întindea pe cel puțin 1 200 de metri pătrați.

Trupul împăratului era păzit de o armată din lut, aranjată cu grijă ca pentru bătălie. Șapte mii de soldați din lut au fost înarmați cu arme adevărate: sulite, săbii și arbalet. Toți erau făcuți în mărime naturală. Însă nu erau doi care să arate la fel. Artiști chinezi au făcut soldații din teracotă, un lut maroniu-roșcat. Unii erau îngenuncheați lângă arbalet, alții erau așezați în care trase de cai din teracotă în mărime naturală.

Înainte să-i fie terminat mormântul, Primul Împărat a murit subit, la patruzeci și nouă de ani. Era anul 210 î.H. Nu se știe nici azi dacă detestatul conducător a

fost ucis sau a murit din cauze naturale.

Vestea despre moartea lui s-a răspândit ca fulgerul în tot imperiul. Au izbucnit răscoale, la care au participat mii de țărani. La numai patru ani după moartea lui Qin, dinastia lui a fost răsturnată de pe tron. (Dinastia e o familie care păstrează controlul asupra unui imperiu sau a unui regat.) Rezistase doar cincisprezece ani.

Cu toate astea, realizările Primului Împărat au rămas. Imperiul Chinez a rezistat până în secolul al XX-lea. Iar planul inițial al zidului lui Qin a fost folosit de împărații următori timp de două mii de ani!

MORMÂNTUL PRIMULUI ÎMPĂRAT

SECRETUL LOCAȚIEI MORMÂNTULUI ÎMPĂRATULUI A FOST PĂSTRAT MAI BINE DE DOUĂ MII DE ANI. APOI, ÎN 1974, LÂNGĂ ORAȘUL XIAN (PRONUNȚAT ȘI-AN), NIȘTE ȚĂRANI SĂPAU O FÂNTÂNĂ ȘI AU SCOS LA LUMINĂ O BUCATĂ DINTR-UNUL DIN SOLDAȚII DE TERACOTĂ. AȘA A FOST DESCOPERIT MORMÂNTUL. ÎN SCURT TIMP, A ÎNCEPUT RESTAURAREA ARMATEI DE LUT, CARE CONTINUĂ ȘI ÎN ZIUA DE AZI. PESTE UN MILION DE OAMENI DE PE TOT CUPRINSUL PLANETEI AU VIZITAT ORAȘUL XIAN CA SĂ VADĂ SOLDAȚII.

MARE PARTE DIN MORMÂNT NICI NU A FOST ÎNCĂ DEZGROPATĂ. CHINEZII SE TEM CĂ AERUL AR PUTEA DISTRUGE COMORILE NEPREȚUITE DINĂUNTRU. TEXTELE STRĂVECHI SPUN CĂ MORMÂNTUL CONȚINE O MACHETĂ A IMPERIULUI CHINEZ. PE TAVANUL DE LEMN, PIETRE PREȚIOASE ȘI PERLE STRĂLUCESC CA SOARELE, LUNA ȘI STELELE. VERSIUNI REDUSE LA SCARĂ ALE CELOR MAI MARI FLUVII DIN CHINA — FĂCUTE DIN MERCUR LICHID — CURG PRIN MICUL IMPERIU. DESCOPERIRI RECENTE INDICĂ FAPTUL CĂ MORMÂNTUL E MULT MAI MARE DECÂT SE CREZUSE — E POSIBIL SĂ AJUNGĂ LA PESTE CINCIZECI DE KILOMETRI PĂTRAȚII

CAPITOLUL 6

PACE LA POALELE ZIDULUI

China se izolase întotdeauna de restul lumii. Dar acest lucru a început să se schimbe în anul 206 î.H., când a urcat pe tron dinastia Han, care a rămas la putere timp de 426 de ani. Domnia familiei Han a devenit o perioadă remarcabilă în istoria Chinei. Împărații Han au deschis larg porțile Chinei și au invitat alte națiuni să intre. Marele Zid a preluat un rol cu totul nou — un rol pentru timp de pace.

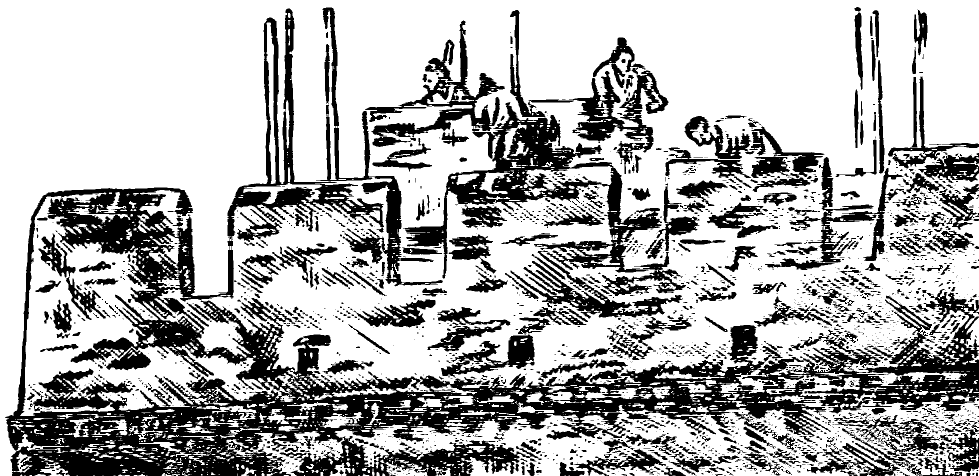
Chinezii suferiseră cumplit sub domnia crudă a Primului Împărat. Așa că primul scop al dinastiei Han a fost să redea poporului pacea și armonia. Învățații erau din nou tratați cu respect. Cărțile îngropate au fost scoase iar la lumină. În scurt timp, artele și învățătura înfloreau. Savanții au inventat hârtia, pentru prima dată în lume. Nu mai era nevoie să se scrie pe suluri de bambus sau în piatră.

La început, conducătorii din familia Han n-au prea avut de-a face cu Marele Zid. Poporul chinez era sătul până peste cap de proiect. Dar cu timpul, nomazii din stepă și-au reluat raidurile cu scopul de a jefui.

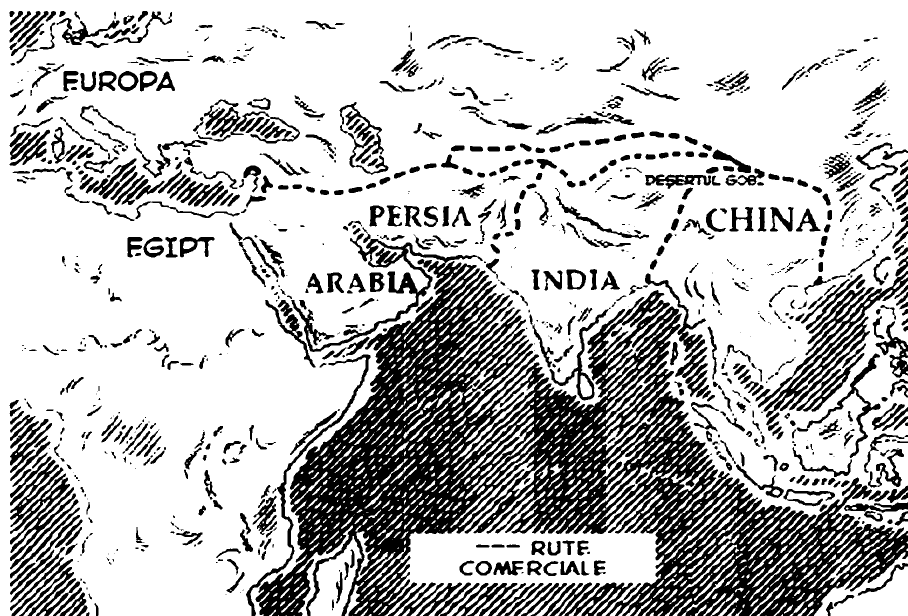
În 141 î.H., un împărat Han pe nume Wudi a decis să acționeze. Trupele chinezești au lansat un atac în forță împotriva triburilor care locuiau lângă granița lor. Barbarii au fost împinși mai adânc în stepă. Între timp, Wudi a trimis lucrători să repare Marele Zid ca să împiedice întoarcerea jefuitoarelor.

Împăratul Wudi a mai construit încă vreo cinci sute de kilometri de zid nou. I-a fost ușor să facă planurile pentru el. Pur și simplu a preluat structura Primului Împărat: ziduri de pământ compactat, turnuri și avanposturi.

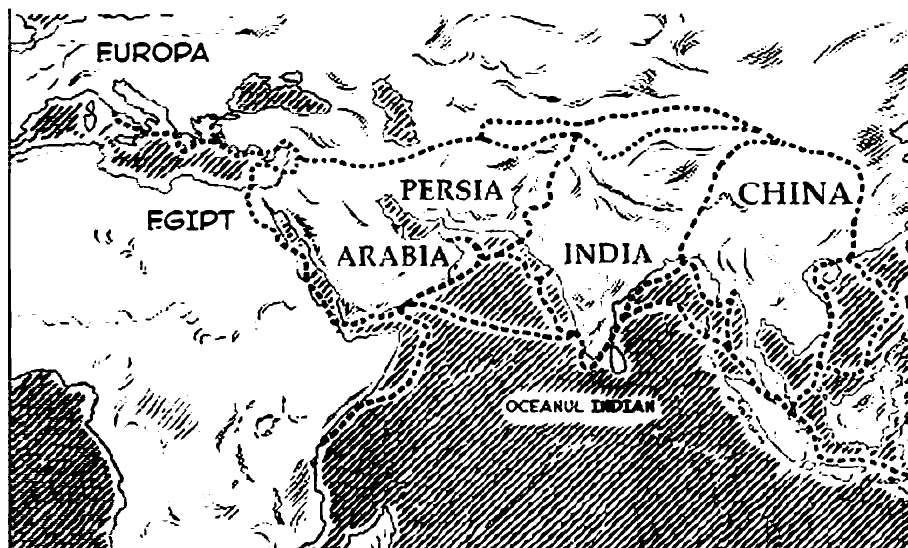
Surprinzător a fost *locul* în care a fost ridicat noul zid. El a fost construit în pustietatea nesfârșită, nelocuită, a Deșertului Gobi. După capătul zidului a mai fost adăugat și un lung șir de turnuri. Ultimul ajungea în cel mai îndepărtat punct al graniței de vest a Chinei. Dincolo de graniță erau rutele către lumile occidentale ale Europei, Asiei și Africii.

De ce a extins Wudi Marele Zid în deșertul cumplit? Se hotărâse să înceapă comerțul cu Occidentul și să folosească zidul ca să protejeze călătorii. Chinezii aveau comori care nu se găseau nicăieri în altă parte în lume. Alte țări abia așteptau să cumpere ceaiurile, mirodeniile, porțelanul, hârtia, jadul și — cea mai de preț marfă — mătasea Chinei.

La acea vreme, chinezii fabricau deja mătase de trei mii de ani. Alte nații nu știau cum să fabrice frumoasa țesătură lucioasă. Iar chinezii n-aveau de gând să le spună. Dacă alte popoare voiau mătase, trebuiau să călătorească tocmai până în China ca s-o cumpere. S-a format astfel o rută comercială spre China, care avea să prospere secole în șir. A devenit cunoscută drept Drumul Mătăsii.

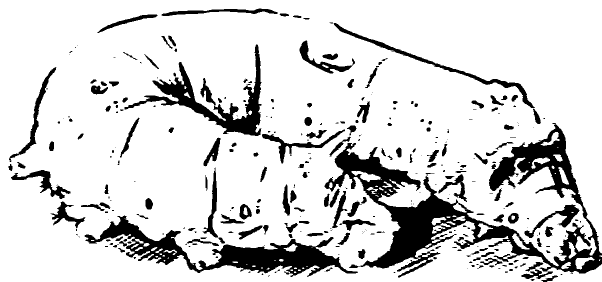

CUM SE FACE MĂTASEA

PRODUCEREA SUPERBELOR MĂTĂSURI ÎNCEPE CU MUNCA UMILULUI VIERME DE MĂTASE. CA SĂ-ȘI CONSTRUIASCĂ COCONUL, UN VIERME DE MĂTASE PRODUCE UN FIR SUBȚIRE, REZISTENT, DE MĂTASE. POATE AJUNGE PÂNĂ LA UN KILOMETRU LUNGIMEI

ÎN JURUL ANULUI 2000 Î.H., CHINEZII AU DESCOPERIT CUM SĂ DESFĂȘOARE FIRUL DIN COCON ȘI SĂ-L TRANSFORME ÎN ȚESĂTURĂ. MAI ÎNTÂI DESFĂCEAU ȘI DESFĂȘURAU FIRELE DIN COCONUL VIERMELUI DE MĂTASE. APOI COMBINAU FIBRELE CA SĂ FACĂ FIR. ÎN CELE DIN URMĂ, FIRELE ERAU ȚESUTE ȘI FĂCUTE PÂNZĂ PE RĂZBOAIE DIN LEMN.

MĂTĂSURILE AU JUCAT MII DE ANI UN ROL CRUCIAL ÎN ECONOMIA CHINEI. REGII ȘI NOBILII DIN ALTE ȚINUTURI ERAU GATA SĂ PLĂTEASCĂ BANI GREI PENTRU PÂNZA FINĂ ȘI MOALE. MII DE ANI, CHINA A PĂZIT CU STRĂȘNICIE DE STRĂINI SECRETUL PRODUCȚIEI DE MĂTASE. DEZVĂLUIREA ACESTUI SECRET ERA O INFRAȚIUNE PEDEPSITĂ CU MOARTEA.

Drumul Mătăsii nu era, de fapt, un drum. Era numele dat unei rețele de rute comerciale care duceau spre China. Punctele de start erau ținuturi îndepărtate din Asia și Europa, aflate la o distanță de peste șase mii de kilometri. Toate rutele se reuniau la cel mai îndepărtat turn al Marelui Zid.

De acolo, negustorii călătoreau de-a lungul zidului în lungi caravane de cămile. Traversarea Deșertului Gobi le punea viețile în pericol. Nicăieri în jur nu era strop de apă. Soarele ardea necontenit. Vânturi puternice șfichiuiau deșertul, ridicând munți imenși de nisip. Fără cămile — grandioasele „corăbii” ale călătoriei prin deșert — negustorii nu puteau supraviețui. Aceștia își sfârșeau călătoria în diferite puncte. Unii țineau piept lungii călătorii până pe coasta de est a Chinei.

CORĂBIILE DEȘERTULUI

URIAȘA ȘI CARAGHIOASA CĂMILĂ A FOST EROINA DRUMULUI MĂTĂSII. ERA PERFECTĂ PENTRU CĂLĂTORIA PRIN DEȘERT. CĂMILELE POT STA O SĂPTĂMÂNĂ FĂRĂ SĂ BEA O GURĂ DE APĂ. SUPRAVIEȚUIESC MÂNCÂND PLANTELE USCATE DIN DEȘERT. COPITELE LOR LĂȚITE LA BAZĂ NU LE LASĂ SĂ SE CUFUNDE ÎN NISIPUL FIERBINTE. ȘI ÎN TOT TIMPUL ĂSTA, POT CĂRA PÂNĂ LA PATRU SUTE DE KILOGRAME ÎN SPINĂRILE LOR PUTERNICE, CU COCOAȘE.

Mii de soldați postați la Marele Zid îi păzeau pe negustori de bandiți. Sarcina

lor aducea mai degrabă cu cea a polițiștilor sau a grănicerilor de azi. Soldații verificau la porți permisele de trecere, aplicau regulile și prindeau nelegiuții.

Rareori se întâmpla să fie nevoie ca soldații să se lupte. De-a lungul Marelui Zid domnea pacea. Chiar și nomazii din stepă au devenit niște prietenoși parteneri comerciali cu chinezii. Cu toate astea, pacea de-a lungul zidului n-avea să dureze pentru totdeauna.

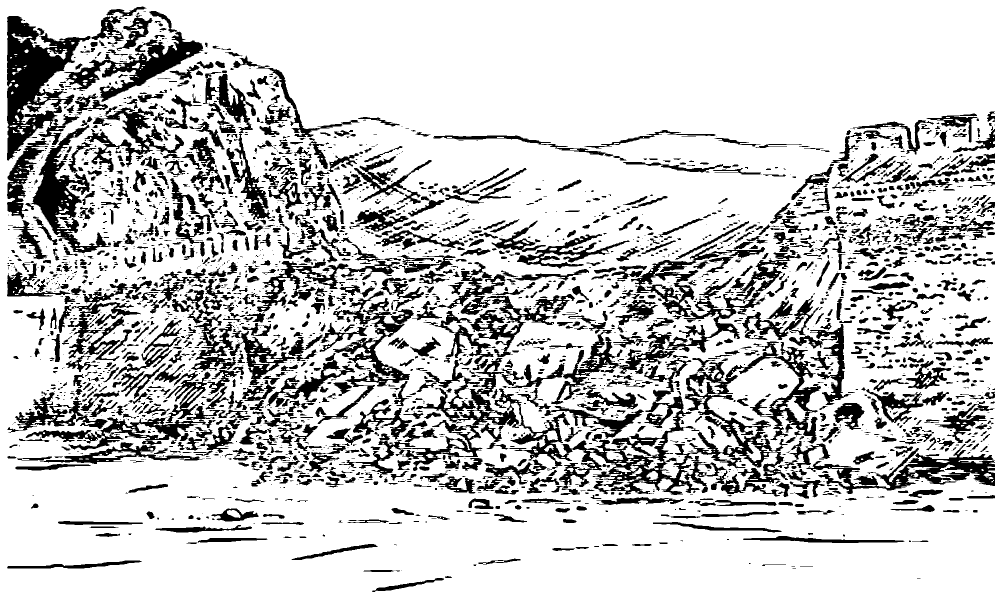

CAPITOLUL 7

INTRAREA ÎN CHINA

Timp de o mie de ani după dinastia Han, alte dinastii au venit și-au trecut. Puțini dintre împărați au întreținut Marele Zid. După secole de neglijare, mare parte din zid se sfărâmasese, transformându-se în praf și pulbere.

Din când în când, jefuitori din nord încă mai dădeau iama peste graniță. Cu toate că răspândeau groază și distrugere, chinezii nu se temuseră niciodată că nomazii le-ar fi putut cuceri pământurile. La urma urmelor, China era mare, bogată și puternică. Triburile stepei erau mici și risipite la mari distanțe unele de altele. Deseori, triburile se războiau între ele. Dezbinată, nu reprezentau o amenințare reală pentru China.

Toate acestea s-au schimbat în secolul al XIII-lea. Un războinic puternic, de temut, s-a ridicat în steapă din tribul Mongol. Numele lui era Ginghis (pronunțat *Gin-ghis*) Han, care însemna „conducătorul tuturor oamenilor”. În tinerețe, Ginghis a adunat o armată puternică și a cucerit triburile inamice poporului său. Apoi s-a apucat să unească toate celelalte numeroase triburi. Războinici din cele mai îndepărtate colțuri ale stepei au sosit în galop ca să se alăture forțelor lui și să lupte sub drapelul lui. Armata mongolă a crescut până la 130 000 de călăreți.

GINGHIS HAN

Cu țara sa natală unită, Gînghis a pornit să cucerească lumea cunoscută. Mongolii au traversat Asia până în Europa, luptând la fiecare pas. Mari orașe au căzut la picioarele ferocilor războinici; apoi țări întregi. În câteva decenii, mongolii au format prin cucerire cel mai mare imperiu pe care-l văzuse vreodată lumea!

Gînghis își dorea mai mult ca orice să cucerească China. China era cel mai mare trofeu — și cel mai greu de obținut.

În anul 1211, Gînghis a dat năvală peste vechiul zid și-a preluat controlul nordului Chinei. Apoi forțele lui au avansat spre sud. Dar acolo a dat de necaz. Caii mongoli se împleticeau prin pădurile dese. Iar imensele cetăți chineze, apărate de

armate uriașe, au refuzat să cadă. Ginghis a murit în anul 1227 fără să-și împlinească visul de a stăpâni China.

Mai târziu, un alt conducător mongol, Kublai Han, a refuzat să renunțe la acest vis. Kublai era nepotul lui Ginghis. Era la fel de priceput și feroce în luptă ca și bunicul lui. În anul 1279, războinicii lui Kublai au intrat cu forța în capitala Chinei și l-au omorât pe împărat.

Pentru chinezi, era cel mai mare coșmar al lor! Nu numai că erau barbari în interiorul granițelor lor, dar poporul lor era condus de ei. Zece milioane de chinezi

căzuseră sub controlul mongolilor.

Însă, odată ce a luat sfârșit vărsarea de sânge, Kublai a condus China cu înțelepciune. A păstrat straturile guvernării, care funcționau așa de bine. Cu toate acestea, nivelurile de sus erau ocupate complet de mongoli, nu de chinezi. Și străinilor li se permitea să lucreze la curtea imperială. Așa ceva nu se mai auzise până atunci. Printre ei era și aventurierul italian Marco Polo, ale cărui povești despre minunățiile Chinei s-au răspândit în toată Europa.

MARCO POLO

MARCO POLO (1254-1324) A PORNICIT SPRE CHINA CU TATĂL ȘI UNCHIUL LUI CÂND AVEA DOAR ȘAPTESPREZECE ANI. ERAU NEGUSTORI ȘI SPERAU SĂ GĂSEASCĂ ÎN CHINA BOGĂȚII PE CARE SĂ LE POATĂ VINDE. KUBLAI HAN, CONDUCĂTORUL MONGOL AL CHINEI, L-A PLĂCUT IMEDIAT PE MARCO ȘI L-A ANGAJAT LA CURTEA LUI. DUPĂ CE-A ÎNVĂȚAT ȘI CHINEZA ȘI MONGOLA, MARCO A DEVENIT MESAGERUL LUI KUBLAI. A VĂZUT MINUNI PE CARE NICIUN EUROPEAN NU LE MAI VĂZUSE VREODATĂ. DUPĂ ȘAPTESPREZECE ANI, MARCO POLO S-A ÎNTORS ACASĂ. POVEȘTILE LUI DESPRE CHINA AU MARCAT ÎN EUROPA ÎNCEPUTUL UNEI NOI PERIOADE DE EXPLORĂRI. UNII SPUN CĂ POVEȘTILE SALE AU INSPIRAT CĂLĂTORIILE LUI CRISTOFOR COLUMB, CARE AU DUS LA DESCOPERIREA LUMII NOI.

Kublai și-a mutat capitala la Beijing, în nordul Chinei. (Beijing a rămas capitala până în ziua de azi). Un palat măreț, înconjurat de ziduri, a fost construit pentru el în mijlocul orașului. Kublai și curtea lui duceau acolo un trai grandios.

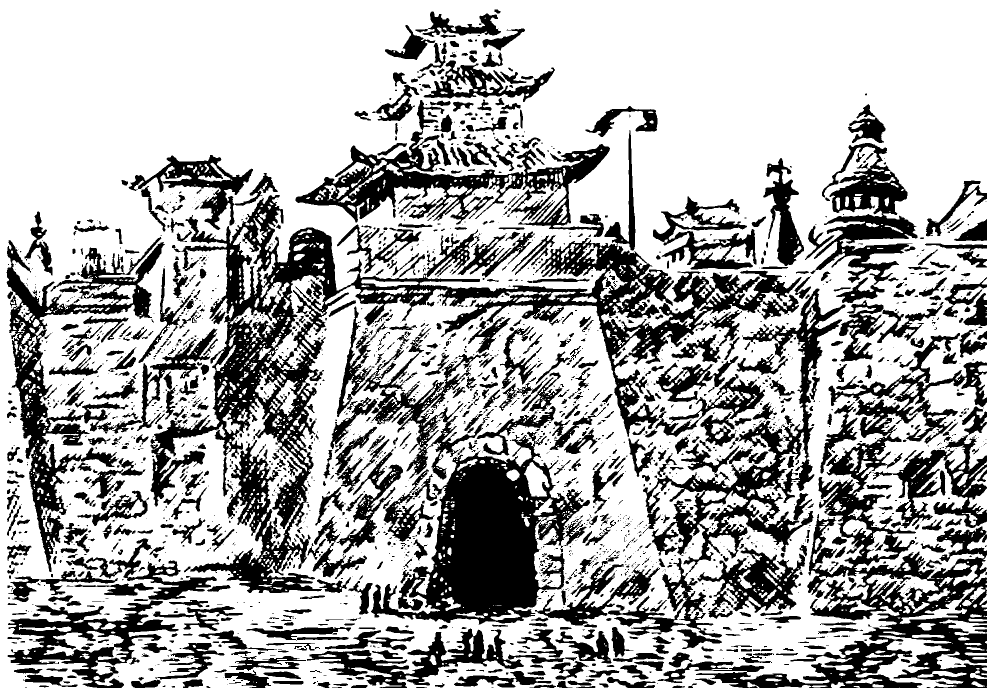
Cu toate că viața de zi cu zi nu se schimbase prea mult, chinezii nu suportau faptul că erau conduși de străini. Mongolii vorbeau altă limbă și aveau alte obiceiuri. Pentru chinezi, ei erau tot barbari. La moartea lui Kublai Han, în anul 1294, mulți au văzut în asta o ocazie de a-și lua țara înapoi.

CAPITOLUL 8

ANII DE GLORIE

Ginghis Han și nepotul lui, Kublai, au fost amândoi niște conducători foarte puternici. Dar după ei au ajuns la putere conducători slabi. Chinezii au profitat de această ocazie ca să se revolte. În anul 1368, o răscoală țărănească violentă a reușit să răstoarne domnia mongolă și s-o alunge înapoi în stepă. Astfel a luat naștere dinastia Ming. Timp de aproape trei sute de ani, împărații Ming aveau să conducă China și să aducă Marele Zid în anii săi de glorie.

Mongolii lăsaseră ce mai rămăsese din primul Mare Zid să cadă în ruină. De ce nu? Oricum controlau ținuturile aflate pe ambele părți ale zidului. Așa că împărații Ming au decis să înceapă de la zero și să construiască un Mare Zid al lor. Orașul capitală, Beijing, se afla acum la doar vreo douăzeci de kilometri de stepă. Era periculos de aproape de inamic.

Proiectul construirii unui nou zid a trecut de la un împărat Ming la următorul și fiecare dintre ei a respectat planul de bază creat de Primul Împărat și urmat apoi de dinastia Han. Interiorul era tot din pământ bătătorit cu forță. Kilometri de zid erau uniți în continuare de turnuri. Dar zidul Ming era mai mare, mai bun și mai frumos. Pereții și baza zidului erau încastate în cărămizi și pietre. Aproape tot Marele Zid pe care-l vizitează azi turiștii a fost construit de împărații Ming.

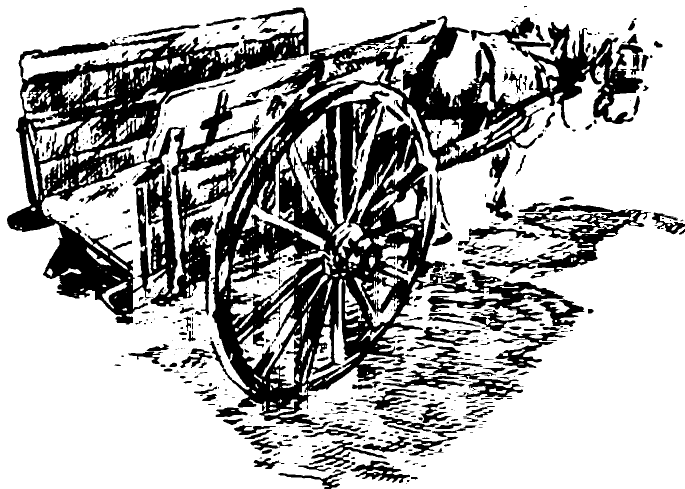
Oricine poate construi un zid din pământ. Dar zidurile din cărămidă și piatră

necesită meșteșugari pricepuți. Au fost angajați pietrari și zidari cu sutele de mii.

Baza a fost făcută din lespezi imense de granit — una dintre cele mai dure roci de pe planetă. În carierele de piatră, meșterii pietrari tăiau stânca folosind doar ciocane și dălți. Blocurile de piatră trebuiau să fie netede ca să se potrivească împreună cât mai bine, fără prea mult spațiu între ele. Era o muncă de mare precizie. Cele mai mari blocuri de granit cântăreau două tone și erau înalte cât o casă cu etaj!

Apoi urma etapa cumplit de grea a transportării granitului până la locul unde se construia zidul. Una din metode presupunea încărcarea pietrelor uriașe în carele cu ajutorul scripeților și cilindrilor. Era nevoie de sute de catâri ca să tragă carele până la zid.

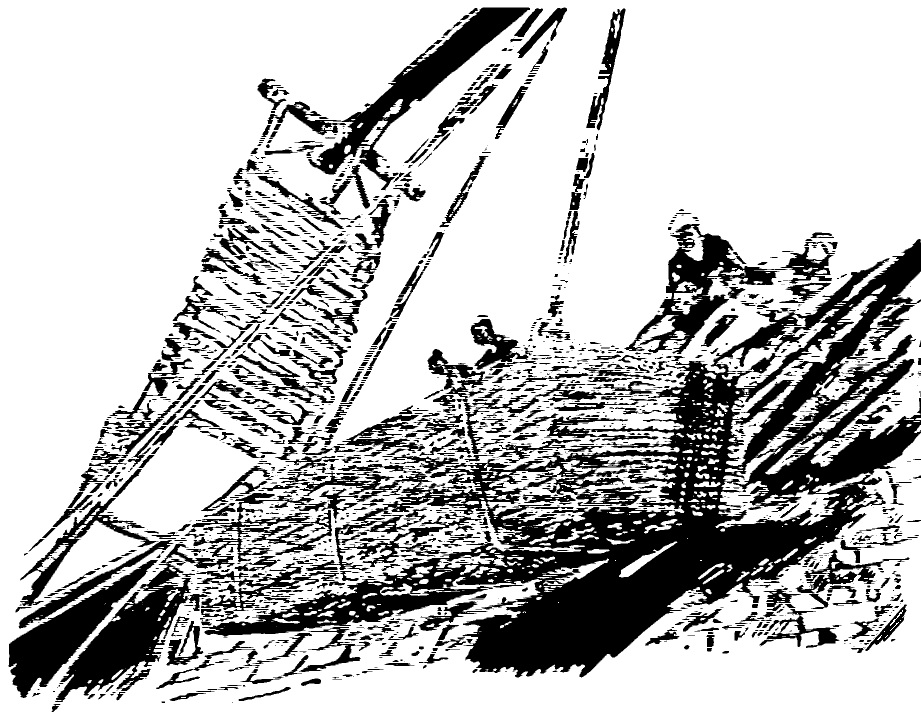
Odată construită baza, se apucau de muncă zidarii. Construiau două ziduri din cărămidă peste blocurile de piatră, înalte de zece metri și la distanță de șapte metri și jumătate unul de altul. Aceste ziduri formau matrița Marelui Zid al dinastiei Ming. În interiorul lor, se îndesau și se bătăteau pământ și pietriș.

În zid au intrat nenumărate cărămizi din lut. Meșterii zidari le ardeau în cupatoare de ardere, care arătau ca niște stupi. Fumul ieșea prin găurile făcute în vârf. Cărămizile trebuiau să se coacă ore în șir la focuri puternice. Odată ce se stingeau flăcările, erau lăsate zile la rând să se răcească în cuptor înainte să fie scoase.

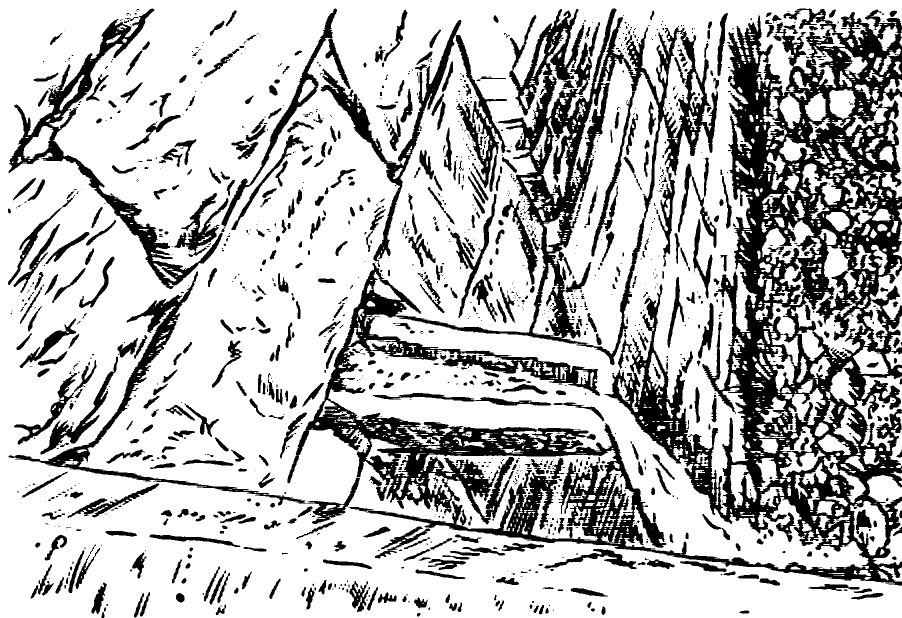
Tehnologia avansase față de perioada când se construiseră primele ziduri.

Noile invenții ușurau anumite munci. De exemplu, cu ajutorul unei roabe, un muncitor putea căra greutatea la deal fără prea mare dificultate. Funiile și scripeții ridicau și coborau acum coșurile cu materiale. Muncitorii umpleau coșurile la poalele zidului, apoi învârtteau de o manivelă ca să le ridice pe culme, unde erau golite. Când coșurile erau coborâte apoi la sol, erau umplute din nou. Sisteme de scripeți erau instalate și peste prăpăstii, în munți. Coșurile cu materiale și provizii erau trase prin aer peste prăpăstii până ajungeau în cealaltă parte.

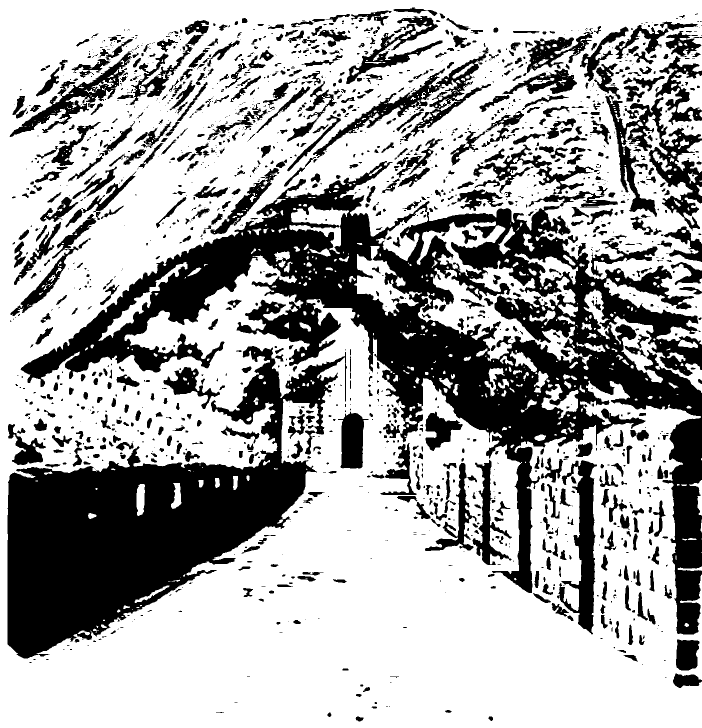
CANALE DE SCURGERE

INGINERII DINASTIEI MING AU ADĂUGAT MARELUI ZID CANALE DE SCURGERE. ÎN ACEST FEL, APA DE PLOAIE SE SCURGEA DE PE ZID PRIN BURLANE, ÎN LOC SĂ SE INFILTREZE ÎN CĂRĂMIZI ȘI SĂ PROVOACE CRĂPĂTURI. FĂRĂ ACESTE ȚEVI, MARELE ZID NU AR MAI FI ASTĂZI ÎN PICIOARE.

În ciuda acestor pași înainte făcuți de tehnologie, tot mâinile și spinările oamenilor duceau greul. „Muncitorii au plătit scump, cu sudoare și sânge“, scria istoricul Luo Zewen.

Porțiunile din zid cel mai dificil de construit au fost de departe cele care treceau peste vârfurile abrupte, golașe ale munților. Zidul Ming a urmat linia naturală a culmilor. Zidul părea să crească direct din munte. Dar nu era nici pe departe așa ușor! Muncitorii tăiau în stâncă masivă ca să sape șanțuri în care să fie puse piatra și cărămizile.

Transportarea materialelor în vârfurile înalte până la nori era și ea extrem de dificilă. Lanțuri umane, întinse uneori pe kilometri lungime, treceau din mână-n mână cărămizi, pietre și pământ. Animalele de povară erau și ele de ajutor. Capre cu legături pline cu cărămizi prinse de coarne se chinuiau să urce versanții abrupti ai munților.

Împărații Ming nu s-au mulțumit cu un zid puternic și impunător. Voiau să fie și frumos. Cărămizile au fost așezate în modele perfecte. Porțile erau străjuite de arcade sculptate. Turnurile erau uneori la fel de împodobite ca niște temple. O asemenea lucrătură artistică nu avea niciun beneficiu din punct de vedere militar. Există doar ca să satisfacă gusturile fine ale imperiului Ming.

ULTIMUL FORT

DEPARTE SPRE VEST, ÎN DEȘERTUL GOBI, DINASTIA MING A CONSTRUIT UN

FORT CELEBRU, NUMIT JIAYUGUAN. I-AU SPUS "PRIMUL ȘI CEL MAI MĂREȚ PASAJ DE SUB CERURI". AICI SE TERMINĂ MARELE ZID. ESTE O CAPODOPERĂ A DESIGN-ULUI ȘI NU A EXISTAT INAMIC CARE SĂ-L CUCEREASCĂ. FORTĂ-REAȚA E, DE FAPT, UN FORT ÎN INTERIORUL UNUI FORT, PE O SUPRAFAȚĂ DE PESTE TREIZECI ȘI DOUĂ DE MII DE METRI PĂTRAȚI. ATÂT CETATEA INTERIOARĂ, CÂT ȘI CEA EXTERIOARĂ SUNT ÎNCONJURATE DE UN ȘANȚ CU APĂ. CINE INTRĂ ÎN FORT TREBUIE SĂ TREACĂ PRINTR-UN LABIRINT NĂUCITOR DE PORȚI, TURNURI ȘI ZIDURI. TOATE FĂCUTE SĂ STÂRNEASCĂ CONFUZIE ÎN RÂNDUL INAMICULUI.

Capitolul 9

Viața la poalele zidului

„Un zid are rezistența oamenilor care-l păzesc“, a spus cândva Gînghis Han. Zidul Ming era păzit de un milion de soldați. De ce era nevoie de așa de mulți? Mongolii voiau China înapoi.

Soldații își petreceau toată viața în turnurile zidului. Locuiau în apropiere cu familiile — nu în forturi, ci în propriile lor ferme micuțe. Acești soldați — țărani, cum li se spunea, își produceau singuri hrana necesară.

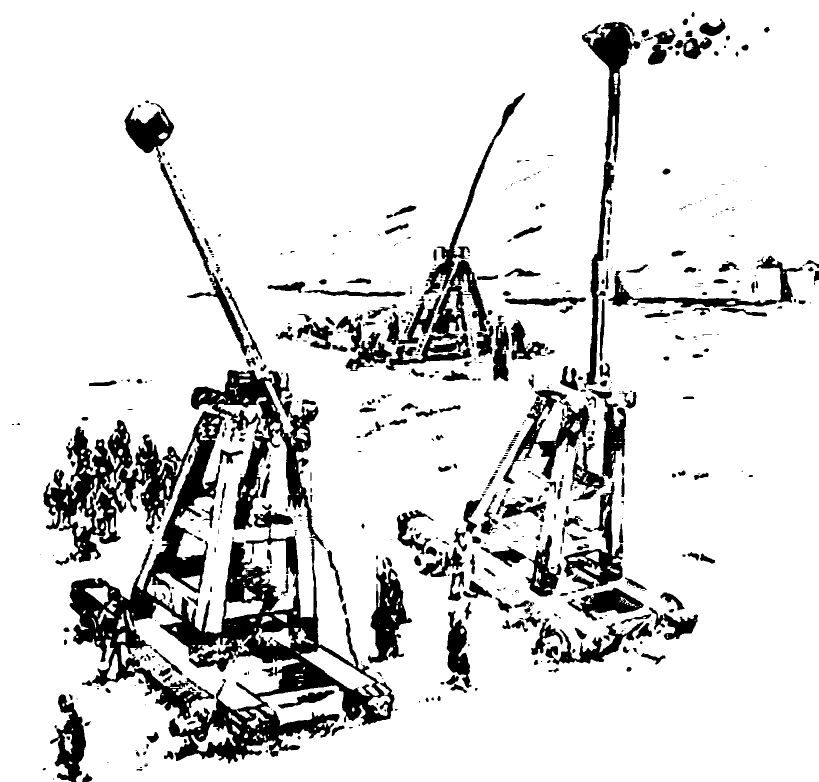

Forturile de pe ambele părți ale zidului erau și ele pline cu soldați. Pe partea dinspre inamic, soldații locuiau în avanposturi, la fel ca pe timpul Primului Împărat. Pe partea chineză, forturi enorme adăposteau până la o mie de soldați imperiali. Extrem de bine instruită, armata chineză era permanent gata de luptă.

Noaptea, soldații de planton în turnuri împrăștiau nisip pe partea de nord a zidului. Dimineața se uitau după urme de pași în nisip. Câini credincioși, care

trăiau la turnuri, mergeau în patrule ca să amușine orice urmă de dușman.

Armele de foc făceau războaiele mai însângerate ca oricând. Soldații chinezi încă aruncau o ploaie de săgeți peste dușman, trăgând prin despicături lăsate în metereze, însă din secolul al XII-lea, foloseau și puterea tunurilor. Armatele

mongole ripostau cu aceeași violență. Cu ajutorul catapultelor, azvârleau bolovani care loveau zidul sau se prăvăleau peste soldații de pe zid.

În 1572, a urcat pe tron împăratul Wanli. Se întrezărea decăderea măreței dinastii Ming. Iar Wanli poartă mare parte din vină pentru asta.

Împăratul trăia în cel mai mare palat din lume, în inima capitalei, Beijing. Palatul era așa de mare, că i se spunea oraș: Orașul Interzis. I se spunea „interzis“

deoarece numai împăratul și curtea lui aveau voie înăuntru. Țăranii trebuiau să păstreze distanța.

Întins pe o suprafață de 720 000 de metri pătrați, Orașul Interzis era format din aproximativ o mie de clădiri și 9 999 de încăperi. Toate năucitor de bogat împodobite! Pereții erau colorați în purpuriu imperial, treptele erau din marmură și acoperișurile erau aurite. Împăratul trăia acolo într-un lux extraordinar — împreună cu zeci de mii de servitori și sfetnici. Curtea imperială îi stătea la dispoziție pentru

a-i îndeplini orice capriciu. Munca la una dintre robele împăratului dura treisprezece ani

La început, imperiul Ming a continuat să prospere sub domnia lui Wanli. Dar apoi împăratul s-a săturat de îndatoririle sale imperiale. În ultimii douăzeci de ani ai domniei sale, împăratul a refuzat să-și vadă oficialii. Rapoartele au rămas necitite. Ocupanții funcțiilor de conducere guvernamentale care au murit nu au mai fost înlocuiți. În fiecare zi, oficialii veneau la sfatul obișnuit cu împăratul și se plecau în fața tronului... care era gol

În timpul acestui declin, soldații de la Marele Zid nu au mai fost plătiți. În

scurt timp, au început să-și părăsească posturile. Nu era deloc momentul pentru chinezi să lase garda jos. O nouă putere — tribul Manchu — se forma în stepă.

Între timp, țăranii chinezi s-au răsculat. Erau furioși că li se cereau impozite tot mai mari ca să susțină stilul de viață imperial, din ce în ce mai luxos. Curtenii se îmbrăcau în mătăsuri și fiecare masă era un festin. Împăratul însuși s-a îngrășat atât de tare, că nu putea sta în picioare decât ajutat. Între timp, familiile de țărani mureau de foame.

În 1644, răsculații chinezi au dat iama în Orașul Interzis și l-au omorât pe împărat. Dar dinastia Ming nu se sfârșise de tot. Nu încă. La Marele Zid se adunase o masă imensă de soldați manciurieni. Disperați, cei de la curtea dinastiei Ming au trimis vorbă inamicilor, cerându-le sprijin împotriva propriului popor, promițându-le favoruri în schimbul ajutorului dat.

A fost un moment de răscruce în istoria Chinei. Tribul Manchu a acceptat înțelegerea și un general chinez le-a deschis porțile. Secole în șir ținuseră chinezii piept hoardelor barbare la Marele Zid. Acum, armata Manchu a intrat pur și simplu pe poartă, călare pe cail

De acolo, soldații manciurieni au dat năvală în Beijing și i-au lichidat pe rebeli. După care, n-a mai contat nimic. Au preluat puterea. Manciurienii aveau să rămână la conducerea Chinei aproape trei sute de ani, până în secolul XX.

CAPITOLUL 10

SIMBOLUL CHINEI

În 1644, când dinastia Ming a luat sfârșit, s-a încheiat și perioada de glorie a Marelui Zid. Construcția a încetat complet și n-a mai fost reluată niciodată. Secole la rând, turnurile și avanposturile au rămas pustii.

Vântul, ploaia și zăpada au măcinat piatra și cărămizile. În deșert, dune imense de nisip au îngropat mari secțiuni din zid. Cu toate astea, kilometri peste kilometri de zid încă se înălțau mândri în peisajul Chinei.

REPUBLICA POPULARĂ CHINEZĂ

CHINA A FOST CONDUSĂ DE ÎMPĂRAȚI DIN ANUL 221 Î.H., CÂND PRIMUL ÎMPĂRAȚ A UNIFICAT ȚARA, PÂNĂ ÎN 1912. ÎN ACEL AN, S-A PRĂBUȘIT ULTIMA DINASTIE. CHINA A DEVENIT REPUBLICĂ, CONDUSĂ DE UN PREȘEDINTE. AU URMAT MAI MULȚI ANI DE TULBURĂRI SOCIALE. APOI, ÎN 1949, A PRELUAT CONTROLUL PARTIDUL COMUNIST. COMUNIȘTII AU CREAT REPUBLICA

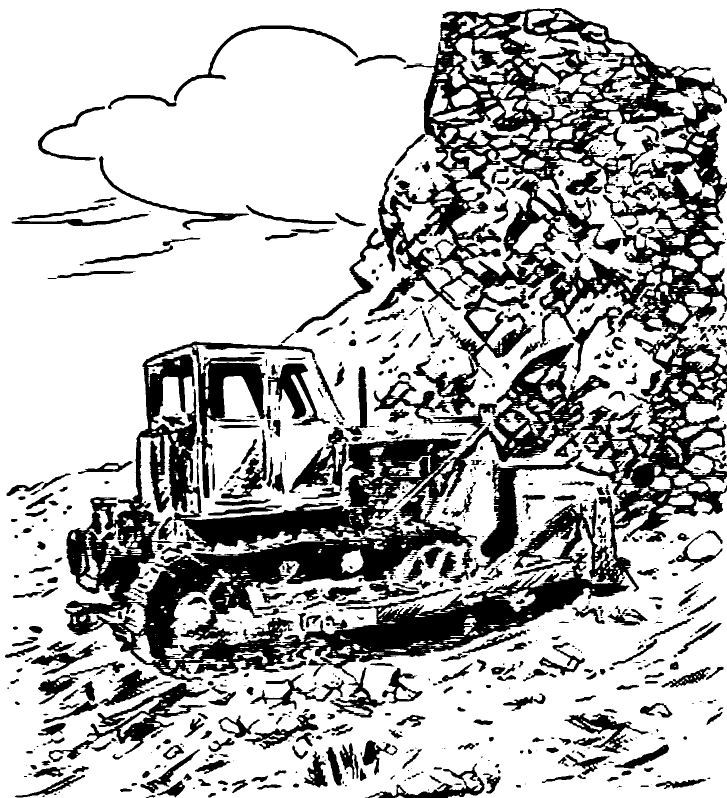
POPULARĂ CHINEZĂ ȘI SE AFLĂ LA PUTERE ȘI ÎN ZIUA DE AZI. CHINA ARE UN SISTEM POLITIC MONOPARTIT, CU UN SINGUR PARTID: PARTIDUL COMUNIST CHINEZ, UNICUL CĂRUIA I SE PERMITE SĂ GUVERNEZE ȚARA. ÎN 2013, XI JINPING (PRONUNȚAT ȘI *JIN-PING*) A PRELUAT CONDUCEREA PARTIDULUI ȘI A DEVENIT CONDUCĂTORUL SUPREM AL CHINEI.

Apoi, în anii '60 ai secolului XX, Marele Zid a suferit cea mai grea lovitură din lunga lui existență. De data asta, nu natura a fost vinovată. China intrase într-o etapă a istoriei sale cunoscută sub denumirea de Revoluția Culturală. Partidul Comunist, care guvernase China din 1949, voia să șteargă cu buretele orice legătură cu trecutul. Cărți rare au fost arse. Capodopere artistice din bronz au fost topite și folosite în industrie. Bărbați și femei cu educație superioară au fost torturați

și uciși.

Poporul chinez mai fusese tratat așa de aspru de Primul Împărat, în urmă cu două mii de ani. Însă cu o foarte mare diferență: Primul Împărat *a construit* primul Mare Zid. Conducătorii care inițiaseră Revoluția Culturală voiau să *dărâme* zidul.

Sute de kilometri de zid au fost demolate cu buldozerele ca să facă loc pentru

clădiri moderne și autostrăzi. Cărămizi și blocuri de granit așezate în urmă cu peste cinci sute de ani au fost aruncate în aer cu dinamită.

În 1984, a venit la putere un nou guvern comunist, condus de Deng Xiaoping (pronunțat *Dang Șau-ping*). Aproape peste noapte, soarta Marelui Zid a făcut o cotitură la o sută optzeci de grade. „Haideți să ne iubim țara și să restaurăm Marele nostru Zid”, a spus Xiaoping. În China a început să crească din nou un val de mândrie față de istoria extraordinară a țării. Iar Marele Zid a câștigat un nou loc de cinste în inima poporului. A fost demarat un proiect de mare anvergură pentru repararea și refacerea zidului. Acesta continuă și în ziua de azi.

Foarte multă vreme, Occidentul n-a știut aproape nimic despre Marele Zid. Apoi, în 1972, Richard Nixon a devenit primul președinte american care a vizitat China. Transmisiunile TV în care Nixon stătea pe culmea Marelui Zid au adus monumentul în atenția întregii lumi.

La fel și un dar făcut de chinezi Națiunilor Unite, cu sediul în New York. În 1974, China a înmănat Națiunilor Unite o tapițerie ce înfățișa măreția Marelui Zid. Cântărea aproximativ 300 de kilograme și avea aproape o mie de metri lungime. Tapițeria e expusă acum în sala delegaților, peretele respectiv fiind astfel un mândru simbol al Chinei.

VIZITA PREȘEDINTELUI NIXON

PREȘEDINTELE STATELOR UNITE, RICHARD NIXON, A MARCAT UN MOMENT ISTORIC ATUNCI CÂND A VIZITAT CHINA, ÎN 1972. TIMP DE DOUĂZECI DE ANI, CHINA ÎȘI ÎNCHISESE COMPLET GRANIȚELE, NEPERMIȚÂND APROAPE DELOC INTRAREA VIZITATORILOR. CÂND A VENIT NIXON, REVOLUȚIA CULTURALĂ ERA ÎN TOI, IAR GUVERNUL DISTRUGEA KILOMETRI DIN MARELE ZID. CU TOATE ASTEA, CONDUCĂTORUL COMUNIST, PREȘEDINTELE MAO SEDONG, L-A DUS PE NIXON ACOLO. MAO A CITAT O VECHE VORBĂ CHINEZĂ: "NU EȘTI BĂRBAT DACĂ N-AI URCAT PÂNĂ SUS". VIZITA LUI NIXON A STÂRINIT INTERESUL ÎNTREGII LUMI PENTRU MARELE ZID.

Astăzi, zece milioane de oameni vizitează anual Marele Zid și se minunează de mărimea și frumusețea lui. Sunt uluiți de măiestria cu care a fost planificat și construit. Se înclină în fața poporului chinez — una dintre cele mai vechi civilizații din lume.

CRONOLOGIA MARELUI ZID

4000 î.H.	—	Primii chinezi își construiesc case și se apucă de agricultură
2200 î.H.	—	Chinezii inventează limba scrisă
2000 î.H.	—	Sunt țesute primele mătăsuri
1500 î.H.	—	Iese din cuptor primul porțelan
551 î.H.	—	Se naște marele învățat Confucius
500 î.H.	—	Chinezii topesc fier în primele tipuri de furnale
ANII		
400 î.H.	—	Cetățile chineze se grupează în state
475 î.H.	—	Începe Perioada Statelor Războinice și durează până în 221 î.H.
221 î.H.	—	Qin Shi Huangdi, Primul Împărat, începe lucrul la primul Mare Zid
206 î.H.	—	Dinastia Han urcă pe tron și conduce până în 220 d.H.
141 î.H.	—	Urcă pe tron împăratul Wudi din dinastia Han și adaugă încă cinci sute de kilometri la primul Mare Zid ca să

		asigure trecerea în siguranță a negustorilor pe Drumul Mătăsii
105 î.H.	—	Chinezii inventează hârtia
800 d.H.	—	Chinezii inventează tiparul
1211	—	Ginghis Han intră în China în fruntea unei armate de mongoli
1279	—	Sub conducerea lui Kublai Han, mongolii cuceresc China
1368	—	La naștere dinastia Ming, care construiește Marele Zid vizibil și în zilele noastre
1644	—	Tribul Manchu răstoarnă dinastia Ming și conduce China până în secolul XX
1974	—	E descoperită armata de teracotă
1984	—	Guvernul comunist începe să restaureze Marele Zid
1987	—	UNESCO include Marele Zid în Patrimoniul Mondial

REPERE DIN ISTORIA LUMII

3500 î.H.	—	Popoarele stepei eurasiatice îmblânzesc calul
CCA 700 î.H.	—	Poetul grec Homer termină Iliada și Odiseea
ANII 300 î.H.	—	Romanii încep să scrie în latină
476 D.H.	—	Căderea Romei antice
1271	—	Ajunge în China aventurierul italian Marco Polo
SEC. XV	—	Incașii din Anzi hrănesc milioane de oameni datorită culturilor terasate
1440	—	Germanul Johannes Gutenberg inventează presa tipografică
1488	—	Bartolomeu Diaz ocolește cu corabia sa punctul cel mai de sud al Africii
1492	—	Cristofor Columb ajunge în Lumea Nouă
1610	—	Cu ajutorul telescopului său, astronomul italian Galileo Galilei

1972

descoperă cele mai mari patru luni ale lui Jupiter.

—

Președintele american Richard Nixon vizitează China și stârnește interesul întregii lumi pentru Marele Zid.

Bibliografie

Cărțile cu steluță sunt destinate micilor cititori

*Coupe, Robert. *The Great Wall of China*. New York: Rosen Publishing Group, 2013

* DuTemple, Lesley A. *The Great Wall of China*. Minneapolis: Lerner Publications, 2003

Gernet, Jacques. *A History of Chinese Civilization*. New York: Cambridge University Press, 1982

*Mann, Elizabeth. *The Great Wall*. New York: Mikaya Press, 1997

* McNeese, Tim. *The Great Wall of China*. San Diego: Lucent Books, 1997

Zewen, Luo, Dai Wenbao, Dick Wilson, J.P. Drege și H. Delahaye. *The Great Wall*. New York: McGraw-Hill, 1981

You've reached the end of this title

Leave a rating and view related titles like *Unde se află Marele Zid?*

PERIODICE ȘI DVD-URI

China Revealed: The Great Wall. Discovery Channel Video, 2006

Secrets of the Forbidden City. Regia: Mark Lewis. Cu Jacqueline Chow, Kee Thuan Chye, Tony Quek, Anthony Brandon Wong. A&E Television Networks: History, 2008. Film.

Wild China. Narator: Bernard Hill. Producător: Phil Chapman. BBC Earth, 2008. Serial documentar.

Write A Review